

bağbahçe

ÇEVRE BAHÇE ÇİÇEK DERGİSİ SAYI: 69 OCAK-ŞUBAT 2017 FİYATI: 5 TL

NGBB MASAL SAATİ

“Koş Balkabağım Koş!..”

NGBB YAZ KAMPI 2016

Eskişehir Grubu

NGBB’de Ağaçegreli Kışlıklarımı Giydi...

NGBB’nin Makromantarları

NGBB’nin Süslü Çalıları

Çay Ağacı Yaprağı (*Melaleuca alternifolia*)

“YURTTAŞ BİLGİN”LİKTEN BİLİME UZANAN YOL!

“Yurttaş Bilginler” ve Bilime Katkıları...

Söğüt

(*Salix L.*)

Bitkilerin Farmakolojisi

KENDİ BAHÇENİZİN BAHÇIVANI OLUN!..

Bakımı Kolay Bahçeler

Bitkilerin Farmakolojisi

Aynısafa (*Calendula officinalis*)

Bağbahçe dergisinin ilk sayısından itibaren her sayıda, Avrupa Farmakopesi'ne kayıtlı tıbbi bitkiler, tek tek işlenip, bu bitkilere ilişkin son bilimsel veriler ışığında, güvenilir bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler, genel okuyucuyu olduğu kadar, doktorları ve eczacıları da bilgilendirmeye yöneliktir. Günümüzde, şifalı bitkilere ilişkin bilgi veren Türkçe yazılmış güvenilir kitap sayısı yok denecek kadar azdır. Gazete ve dergi ekleriyle internet sitelerinde verilen bilgiler ise, ne yazık ki bilimsel olmaktan uzak, pek çok yanlışlar ve çeviri hatalarıyla doludur. Bu monografların, sadece bilgilendirme amacıyla yazıldığı ve tavsiye niteliği taşımadığı bilinmeli ve gözönüne alınmalıdır. Yegâne sağlık danışmanımızın, hekimler ve eczacılar gibi sağlık meslek mensupları olduğu unutulmamalıdır...

Yüzmilyonlarca yıl devam eden evrim sürecinde, inanılmaz sayı ve çeşitlilikte, bitki cinsi-türü ortaya çıkmıştır. Soyu tükenip yok olmuş başarısız türlerin sayısını bilmek olanaksızdır. Bugün dünyamızı süsleyen bitkiler, en küçüğünden en büyüğüne kadar, yaşam mücadelesinde başarılı olanlardır. Yaşama ve soyunu sürdürme çabasındaki bitki türleri, düşmanlarını ve rakiplerini caydırmak, yok etmek ya da onlarla uzlaşmak amacıyla, şaşırtıcı çeşitlilikte kimyasal molekülü sentezleyebilme özelliği geliştirmiştir. Bitkilerle tedavinin

temelinde, bitkilerin sentezlediği kimyasal maddeler yatar. Bu kimyasal maddeler, insan bedeninde birtakım fizyolojik değişikliklere yol açar ve böylece bazı hastalıkların iyileşmesine katkı sağlar.

Dünyanın bütün kültürlerinde insanlar, binlerce yıldır hayvan davranışlarını gözlemleyerek ya da deneme-yanılma yoluyla; hangi bitkilerin zehirli, hangilerinin besleyici olduğunu ve hangi bitkilerin tedavi amacıyla kullanılabileceğini öğrenmiştir. Bu bilgiler kuşaktan kuşağa aktararak, günümüze değin ulaşmıştır. Günümüzde, bu bilgiler bi-

limin süzgecinden geçirilerek, yeni ilaçlar keşfediliyor ya da geleneksel tıpta kullanılan bitkilerin kimi yararlı özellikleri kanıtlanıyor.

Basit yaklaşımla bakıldığında, bir ilaç tabletiyle bir tıbbi bitki yaprağı arasında, pratikte fark olmadığı görülür. Her ikisinin de insan bedeni üzerindeki etkileri, içerdiği kimyasal maddelerle gerçekleşir. Tabletin özelliği, içindeki kimyasal madde miktarının ayarlanmış ve genellikle daha çok olmasıdır. Yaprakta ise kimyasal maddeler daha az bulunur. Bu nedenle, aralarında doz farkı vardır. Alınacak yaprak sayısı artırılarak ya da içerdiği kimyasal maddeler, tüketme (ekstraksiyon) yoluyla zenginleştirilerek etkili doza ulaşılabilir. Sonuçta bir maddeyi ilaç yapan, onun bedene aktarılacak biçime sokulabilmesi ve uygun dozun saptanmasıdır. Bu da standardizasyonla sağlanır.

İlaç hammaddelerinin standardizasyon kaynağı, 'farmakope'lerdir. Farmakopeler, ilaçların kalite kontrolü için gerekli standart yöntemleri, malzemeleri, ilaç hammaddelerinin özelliklerini, miktar saptama ve test yöntemlerini içeren kitaplardır. Yürürlükte oldukları

Biberiye (*Rosmarinus officinalis*)

Hatmi (*Alcea sp.*)

Ekinezya (*Echinacea angustifolia*)

Karanfil (*Dianthus* sp.)

sürece, hukuki nitelik taşırlar. Her ülke kendi farmakopesini çıkarabileceği gibi, birçok ülkeye yönelik, uluslararası nitelikte farmakopeler de çıkarılabilir. Farmakope yazımı, enstitü ciddiyeti içinde ve süreklilik isteyen çalışma gerektirir.

Türkiye’de geçerli olan farmakope, 1994’te kabul edilmiş olan “Avrupa Farmakopesi”dir. Sağlık Bakanlığı’nın koordinatörlüğünde, Fransa’nın Strazburg kentindeki Avrupa Farmakopesi Komisyonu çalışmalarına, Türk uzmanların katılımı sağlanmaktadır. Bitkisel ilaç hammaddeleriyle ilgili, 13 nu-

maralı uzmanlar grubu, iş yoğunluğu nedeniyle iki komite halinde çalışmakta ve her yıl üçer toplantı yapmaktadır. Ülkemiz uzun yıllar, 13A grubunda, Prof. Dr. Ekrem Sezik tarafından; 13B grubu ile ‘Geleneksel Çin İlaçları (TCM) Çalışma Partisinde, Prof. Dr. K. Hüsnü Can Başer tarafından temsil edilmiştir. Halen bu görevler, başka meslektaşlarımızca yürütülmektedir.

Dokuzuncu baskısı 2016 yılında yapılan ve 2017 başında yürürlüğe girecek olan Avrupa Farmakopesi’nde, 300 civarında bitkisel drog monografı bulunuyor. Tür-

kiye’de, Avrupa Farmakopesi’nden uyarlanan ve Türk Farmakopesi’nin genel yöntemlerini içeren birinci cilt; 2004 yılında, Sağlık Bakanlığı bünyesinde etkinlik gösteren, Türk Farmakope Komisyonu tarafından hazırlandı ve bakanlıkça basımı-dağıtımı sağlandı. Drog monograflarını içeren ikinci cilt ise, oniki yıl geçmesine rağmen hâlâ basılamamıştır.

Bu arada, 1926 yılında yayımlanan Türk Kodeksi Kanunu, 2011’de Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK)’nin kurulmasıyla yürürlükten kaldırılmış ve üyeleri üçlü kararnameyle atanan, Türk Farmakope Komisyonu lağvedilmiştir. Türk eczacılığının, sürekli güncellenen Avrupa Farmakopesi’nden yararlanabilmesi konusunda uygun çözüm; Almanya ve İspanya’nın da yaptığı gibi, tercüme etme yöntemi olmalıdır. Zira, 2004 Türk Farmakopesi, güncelliğini büyük ölçüde yitirmiştir. Hazırlandığı söylenen ikinci cilt ise, basıldığı gün güncelliğini yitirmiş olacaktır.

K. Hüsnü Can Başer
Prof. Dr; Yakın Doğu Üni. Eczacılık Fak.

Fotoğraflar: Zafer Karaca

İhlamur (*Tilia* sp.)

Lavanta (*Lavandula angustifolia*)

Bağbahçe dergisinde, Prof. Dr. K. Hüsni Can Başer tarafından hazırlanan, tıbbi bitki konulu 63 yazı yer almıştır.

KONU	<i>Bağbahçe</i> SAYI	KONU	<i>Bağbahçe</i> SAYI
Kekik	2 (Kasım-Aralık 2005)	Isırganotu	37 (Eylül-Ekim 2011)
Adaçayı	3 (Ocak-Şubat 2006)	Kabak çekirdeği	38 (Kasım-Aralık 2011)
Nane	4 (Mart-Nisan 2006)	Dereotu	39 (Ocak-Şubat 2012)
Meyan	6 (Temmuz-Ağustos 2006)	Kudret narı	42 (Temmuz-Ağustos 2012)
Mayıs papatyası	7 (Eylül-Ekim 2006)	Tarçın	43 (Eylül-Ekim 2012)
Biberiye	8 (Kasım-Aralık 2006)	Zerdeçal	44 (Kasım-Aralık 2012)
Lavanta	9 (Ocak-Şubat 2007)	Tavşan memesi	45 (Ocak-Şubat 2013)
Anason	10 (Mart-Nisan 2007)	Isparta gülü	46 (Mart-Nisan 2013)
Mürver	10 (Mart-Nisan 2007)	Atkestanesi	47 (Mayıs-Haziran 2013)
Damla sakızı	11 (Mayıs-Haziran 2007)	Sarımsak	48 (Temmuz-Ağustos 2013)
Zeytin yaprağı	11 (Mayıs-Haziran 2007)	Zencefil	49 (Eylül-Ekim 2013)
Alıç	12 (Temmuz-Ağustos 2007)	Üzüm çekirdeği	50 (Kasım-Aralık 2013)
Sarı kantaron	13 (Eylül-Ekim 2007)	Sinameki	51 (Ocak-Şubat 2014)
Hatmi	14 (Kasım-Aralık 2007)	Safran	52 (Mart-Nisan 2014)
Hayıt	15 (Ocak-Şubat 2008)	Karanfil	53 (Mayıs-Haziran 2014)
Devedikeni	16 (Mart-Nisan 2008)	Ökseotu	54 (Temmuz-Ağustos 2014)
Gümüüşdüğme	17 (Mayıs-Haziran 2008)	Kimyon	55 (Eylül-Ekim 2014)
Enginar	18 (Temmuz-Ağustos 2008)	Melekotu	56 (Kasım-Aralık 2014)
Güzelavratotu	19 (Eylül-Ekim 2008)	Ekinezya	57 (Ocak-Şubat 2015)
Acıbiber	20 (Kasım-Aralık 2008)	Ölmez çiçek	58 (Mart-Nisan 2015)
Aynısafa	21 (Ocak-Şubat 2009)	Kırlangıç otu	59 (Mayıs-Haziran 2015)
Oğulotu yaprağı	22 (Mart-Nisan 2009)	Şevketi bostan	60 (Temmuz-Ağustos 2015)
Kuşburnu	23 (Mayıs-Haziran 2009)	Sığır kuyruğu	61 (Eylül-Ekim 2015)
Ihlamur	24 (Temmuz-Ağustos 2009)	Ravent rizomu	62 (Kasım-Aralık 2015)
Çobanüzümü	25 (Eylül-Ekim 2009)	Dağ öküzgözü	63 (Ocak-Şubat 2016)
Pelinotu	26 (Kasım-Aralık 2009)	Centiyane kökü	64 (Mart-Nisan 2016)
Kediotu	27 (Ocak-Şubat 2010)	Duvar sarmaşığı	65 (Mayıs-Haziran 2016)
Çarkıfelek	28 (Mart-Nisan 2010)	Çemenotu tohumu	66 (Temmuz-Ağustos 2016)
Kişniş	30 (Temmuz-Ağustos 2010)	Kara hindiba	67 (Eylül-Ekim 2016)
Çörekotu	32 (Kasım-Aralık 2010)	Roka	68 (Kasım-Aralık 2016)
Keten tohumu	33 (Ocak-Şubat 2011)	Çay ağacı	69 (Ocak-Şubat 2017)
Nar	36 (Temmuz-Ağustos 2011)		